

IGNACY BOKWA

**DZIEŁO KARLA RAHNERA W NOWSZEJ DYSKUSJI.
SYMPOZJUM RAHNEROWSKIE W INNSBRUCKU,
30.9-3.10.1993**

Dnia 30 marca 1994 roku mija dziesiąta rocznica śmierci Karla R a h n e r a. Z tej okazji Instytut Teologii Fundamentalnej Uniwersytetu w Innsbrucku zorganizował symposium poświęcone nowszym badaniom nad myślą Karla R a h n e r a, którego działalność naukowa i duszpasterska związana jest zarówno z tym uroczym, tyrolskim miastem, jak i z prowadzonym tam przez jezuitów uniwersytetem. Doczesne szczątki Karla R a h n e r a spoczywają w krypcie kościoła ojców jezuitów w Innsbrucku.

Przygotowaniem symposium zajął się o. prof. Karl Heinz N e u f e l d SJ, który w latach 1970-73 był bliskim współpracownikiem Karla R a h n e r a, a obecnie jest kierownikiem Instytutu Teologii Fundamentalnej (po o. prof. Walterze K e r n i e SJ) i odpowiedzialnym za archiwum Rahnerowskie, mieszczące się obecnie w budynku uniwersyteckim, a do roku 1992 – w kolegium jezuickim przy Sillgasse 6. Nieocenioną pomoc w organizacji symposium okazał dr Roman S i e b e n r o c k, asystent o. prof. Neufelda i archiwariusz wspomnianego archiwum, gromadzącego rękopisy, pamiętki osobiste, listy, a przede wszystkim wszystkie wydania dzieł Karla R a h n e r a, wiele tłumaczeń na języki obce i niemałą ilość literatury analizującej myśl tego wybitnego współczesnego teologa, który wydatnie przyczynił się do odnowy teologii katolickiej w naszym stuleciu.

Do udziału w symposium zostali zaproszeni jako referenci autorzy prac doktorskich, powstałych w latach 1983-93. Z dwunastu osób mogło przybyć dziewięć, które reprezentowały różne środowiska naukowe i przy okazji różne kraje: Niemcy – 3, Polska – 2, Austria, Anglia, Francja i Malta – po 1. Większość tez doktorskich została ogłoszona drukiem. Referenci prezentowali swoje prace, ukazując wyniki swoich badań. Po referatach następowała dyskusja, w której oprócz stałych uczestników symposium brali udział m.in. prof. Raymund S c h w a g e r SJ, o. prof. Otto M u c k SJ i o. prof. Emerich C o r e t h SJ.

W ramach symposium zostały zaprezentowane następujące prace:

1. Ignacy B o k w a, *Christologie als Anfang und Ende der Anthropologie. Über das gegenseitige Verhältnis zwischen Christologie und Anthropologie bei*

Karl Rahner. Europäische Hochschulschriften. Reihe XXIII: Theologie. Bd. 381. Frankfurt a. M. 1990.

Relacja pomiędzy chrystologią a antropologią wydaje się być motywem przewodnim teologicznej twórczości Karla R a h n e r a. Jego fundamentalnoteologicznym założeniem była próba ukazania, że Jezus Chrystus jest początkiem i końcem człowieka. W tym schemacie mieszczą się: antropologia i chrystologia transcendentálna, egzystencjał nadprzyrodzony, reinterpretacja dogmatu Wcielenia, tajemnice ziemskiego życia Jezusa, drogi przystępu do tajemnic Jezusa Chrystusa.

2. Evelyne M a u r i c e, *L'évolution de la pensée christologique de Karl Rahner 1934-1984*, Paris 1990 (Mps).

Rozwój myśli chrystologicznej Karla R a h n e r a może być ujęty w trzy etapy: 1934-53, 1954-68 i 1969-84. Pierwsza faza stanowi przygotowanie do dwóch dalszych i wiąże się z pracami poświęconymi współczesnej R a h n e r o w i chrystologii protestanckiej. Faza druga przynosi słynny artykuł programowy o chrystologii Chalcedonu, jak również prace poświęcone chrystologii ontologicznej, uzgodnieniu chrystologii z teorią ewolucji oraz słynny artykuł „*Jesus Christus*” w „*Sacramentum Mundi*”. Wielką rolę odegrał w twórczości R a h n e r a jego udział w pracach II. Soboru Watykańskiego. Dla fazy trzeciej charakterystyczne są dwie syntezy: zarys chrystologii transcendentálnej (wspólnie z W. T h ü s i n g i e m) i VI rozdział „*Grundkurs des Glaubens*”.

3. Edward G. F a r r u g i a, *Aussage und Zusage. Zur Indirektheit der Methode Karl Rahners veranschaulicht an seiner Christologie*. (Analecta Gregoriana 241, Ser. Fac. Theologiae, 3. Sect. B. 81) Roma (Ed. Pont. Univ. Gregoriana) 1985.

R a h n e r wskazuje na uprawianie teologii na tzw. pierwszym i drugim stopniu refleksji. Ten ostatni polega na przeprowadzaniu skomplikowanego dowodzenia teologicznego, co też czyni fachowa teologia, wykorzystując cały arsenał naukowości. Nie można jednak odmówić naukowości refleksji na pierwszym stopniu, który całe to dowodzenie pomija, prowadząc w odpowiedzialny sposób ku Bogu i zbawieniu. Przykładem refleksji teologicznej na pierwszym stopniu jest „*Grundkurs des Glaubens*” Karla R a h n e r a.

4. Jacek B o l e w s k i, *Der reine Anfang. Dialektik der Erbsünde in marianischer Perspektive nach Karl Rahner*. Frankfurter Theologische Studien 40. Frankfurt/Main: Knecht 1991.

Mariologia Karla R a h n e r a jest dziełem niedokończonym, lecz niezwykle ważnym dla zrozumienia całości jego myśli. Propozycje dotyczące eschatologii i protologii, teologii śmierci, dialektyki grzechu pierwotnego i niepokalanego poczęcia mają swój wyraźny kontekst mariologiczny. W perspektywie nowej ewangelizacji (Jan Paweł II) mariologia może wnieść sporo z ewangelicznego optymizmu i radości ze zbawienia.

5. Nikolaus Knoepffler, *Der Begriff „transzendental bei Karl Rahner. Zur Frage seiner Kantischen Herkunft*, Innsbrucker Theologische Studien 28., Innsbruck 1993.

W „*Geist in Welt*” pojęcie „transcendentalny” nie ma jakiegoś nadzwyczajnego znaczenia poza wskazaniem na przekraczanie ograniczeń czasoprzestrzennych. Zaś w „*Hörer des Wortes*” pojęcie to zostaje użyte w znaczeniu filozoficznym na oznaczenie apriorycznych uwarunkowań w człowieku jako podmiocie poznającym. Podczas gdy Kant używa tego pojęcia w znaczeniu gnozeologicznym, Rahner rozszerza je o wymiar ontologiczny. Aby zrozumieć Rahnera i Kanta, należy koniecznie znać niemiecki arystotelizm szkolny (zwłaszcza Wolffa).

6. Philip Endean, *The direct experience of God and the Standard of Christ. A critical and constructive study of Karl Rahner's writings on the Spiritual Exercises of Ignatius Loyola*. Oxford 1991 (Mps).

K.P. Fischer jako pierwszy zwrócił uwagę na ignacjańskie inspiracje teologii Karla Rahnera. Jedno z centralnych pojęć tej teologii to pojęcie doświadczenia Boga. Nie chodzi tu jednak o jakieś nadzwyczajne doświadczenie, co o wiele bardziej o aksjomatyczną, wywodzącą się z Objawienia prawdę, która pozwala się doświadczać w codzienności. Tym, co łączy Igganego i Rahnera w sposób najgłębszy, jest zrozumienie prawdy teologicznej jako z jednej strony związanej z doświadczeniem, z drugiej zaś strony – pojmowanie jej jako procesu, swoistej mistagogii.

7. Josef Reisenhofer, „*Ich glaube, weil ich bete*” *Fragmente zu einer Theologie des Gebetes bei Karl Rahner. Inauguraldissertation zur Erlangung des akademischen Grades eines „Doktors der Theologie” an des Theologischen Fakultät der Universität Graz*, Graz 1990 (Mps).

Modlitwa jest według Rahnera urzeczywistnieniem aktu religijnego. Posiada ona strukturę aporetyczną (człowiek jako pytanie) i racjonalną (człowiek jako byt transcendencji). Wmyślanie się w Boga jest najwyższą, doskonałą formą myślenia: prawda ma swoje ostateczne korzenie w tajemnicy Boga. Modlitwa posiada strukturę osobową, intersubiektywną, aktywną i kontemplatywną zarazem, horyzontalną i wertykalną, integrującą.

8. Ralf Miggelbrink, *Ekstatische Gottesliebe im tätigen Weltbezug. Der Beitrag Karl Rahners zur zeitgenössischen Gotteslehre*, Münsteraner Theologische Abhandlungen (MThA) 5, Altenberge 1989.

Zdaniem Rahnera teologia jest momentem wiary, pojmowanej biograficznie i egzystencjalnie. Będąc teologiem mistycznego doświadczenia Boga, Rahner pozostaje jednak wierny scholastyczno-metafizycznej tradycji i tomistycznemu intelektualizmowi. W swoją myśl teologiczną integruje on jednak ideę ekstazy miłości Boga, co oznacza eliminację wszystkich augustyńskich elementów mistyki Bonawentury. Ekstazy miłość kształtuje Rahnerowskie ujęcie *ars moriendi*. Nauka o łasce stanowi podstawę rozwoju teologii Karla Rahnera. Samoudzielanie się

Boga nie pozostaje w sprzeczności z pozostawianiem Boga jako ukrytego i tajemniczego.

9. Ulrich M ö b s, *Das kirchliche Amt bei Karl Rahner, Eine Untersuchung der Amtsstufen und ihrer Ausgestaltung, Beiträge zur ökumenischen Theologie* 24, Paderborn: Schöningh 1992.

Wzajemna relacja pomiędzy transcendencją a historią oznacza w eklezjologii R a h n e r a jedność istoty i funkcji Kościoła. Istnienie Kościoła związane jest z urzędem, który kształtuje się w zależności od sytuacji, na sposób elastyczny. R a h n e r docenia rolę „demokracji” w Kościele, co jednak nie oznacza zniesienia elementu hierarchicznego. Kładzie on nacisk na kolegialność biskupów, nie pomijając jednak podmiotowości kolegium biskupiego i papieża. R a h n e r mówi o bipolarnej jedności zasady monarchicznej i kolegialnej.